Ἑλληνικὴ Χριστουγεννιάτικη λογοτεχνία

ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

Χριστούγεννα στὸ χωριὸ

Ντάγκ! Ντάγκ! Τὸ χωριὸ γίνεται ἀνάστατο μὲ μιᾶς. Οἱ ἦχοι τῆς μικρῆς καμπάνας τῆς ἐκκλησιᾶς σκορπίζονται στὸ σκοτάδι, βροντεροί κι' ἀδιάκοποι. Μέσ' ἀπ' τὸν ἀγέρα ποὺ σαλεύει μὲ θόρυβο τὰ δέντρα καὶ μέσ' ἀπ' τὴ βροχή, ποὺ δέρνει δυνατὰ τὰ κεραμίδια καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σιγά-σιγά δυναμώνουν καὶ φτάνουν στὴν ἀρχὴ σὰν ὄνειρο κι' ἔπειτα σὰν πραγματικότητα, στ' αὐτιὰ τοῦ κοιμισμένου χωρικοῦ. Αὐτὸς ὅμως εἶναι τόσο καλὰ μέσα στὸ καλύβι του, αἰσθάνεται τέτοια ζέστη, κάτω ἀπ' τὰ μάλλινα σκεπάσματα του, ποὺ σκέφτεται, ἂν ἀξίζη τὸν κόπο ν' ἀλλάξη τὴ ζεστασιὰ του μὲ τὸ κρύο τῆς νύχτας, ποὺ νοιώθει νὰ μπαίνη μέσα ἀπὸ πανοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι τῆς καμπάνας τοῦ φέρνουν τέτοια χαρά, στὴν καρδιά, τοῦ χύνουν τόση γαλήνη στὴν ψυχή, τοῦ ξυπνοῦν τόσο ἀγνὴ τὴ θρησκευτική του πίστι, ποὺ ἡ φαντασία τοῦ παρουσιάζει μπροστά του τὸ ἐκκλησάκι, ποὺ ἀστράφτει καὶ λαμπροκοπάει μέσ' στὴν ὀμορφιά καὶ τὴ δόξα. Νοιώθει γύρω του νὰ πεντοβολάη τὸ λιβάνι καὶ ἡ ἀνθισμένη μυρτιὰ κι' ἀκούει νὰ ψάλλωνται τὰ τροπάρια ποὺ δὲν καταλαβαίνει τὰ λόγια τους, γιατὶ δὲν ξέρει γράμματα, ἀλλὰ μαντεύει τὴ σημασία τους μὲ τὴν καρδιά του. Ἡ ψυχή του, ὅλη ἡ ὕπαρξί του κυριεύεται ἄξαφνα ἀπὸ ἀκράτητη ὁρμή κι' ἀπὸ πόθο νὰ χαρῆ τὴν ἅγια γιορτὴ καὶ διώχνει ἀμέσως τὴ νύστα του, πηδῶντας ὀρθὸς καὶ φωνάζοντας μὲ χαρά:

— Γυναῖκες, παιδιά, σηκωθῆτε!

Μὰ οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ βρίσκονται πρὶν ἀπ' αὐτόν, στὸ πόδι. Ἀνάβουν τὸ λυχνάρι, ποὺ στέλνει ψηλὰ τὸν μαῦρο καπνό καὶ τὸν κατακόκκινη λάμψη τοῦ φυτιλιοῦ του, καὶ σκαλίζουν τὴ φωτιά, ποὺ καέει λαίμαργη μιὰ καινούργια ἀγκαλιὰ ἀπὸ φρύγανα. Μεγάλη κίνησι καὶ θόρυβος καὶ φωνές, μέσα στὸ σπίτι. Τὰ παιδιὰ ζητοῦν ἀνυπόμονα, τὰ καινούργια τους ροῦχα, ὁ χωρικὸς βιάζεται νὰ καθαρίση τὴ σκονισμένη ἀπ' τὴ δουλειά, φορεσιά του, ἡ χωρικὴ τρέχει παντοῦ, μὴν ξέροντας τί νὰ πρωτοκάνη. Κι' ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς ἀντηχεῖ ξανά, μέσ' στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας:

— Ντάγκ, Ντάγκ, Ντάγκ!

Στὴν πόρτα τοῦ γειτονικοῦ σπιτιοῦ ἀκούγονται ἀδιάκοπα χτυπήματα καὶ γαύγισματα σκύλων. Χτυπάει ὁ νεωκόρος γιὰ νὰ ξυπνήση τοὺς ἀφεντάδες τοῦ τόπου, ποὺ δὲν τοὺς ξύπνησαν οἱ ἦχοι τῆς καμπάνας. Στρώνονται κι' ἐκεῖνοι κι' ἐνῶ ἑτοιμάζονται γιὰ τὴ λειτουργία, ρίχνουν λαίμαργες ματιὲς στὸ γουρουνόπουλο, ποὺ κρέμεται ἀπὸ τὸ ταβάνι, σὰν κανένα μεγάλο στολίδι τοῦ σπιτιοῦ. Ἐθυσιάστηκε κι' αὐτό, μαζὶ μ' ὅλους τοὺς ὅμοιούς του, στὸ χωριὸ καὶ στὰ γύρω, τ' ἀπομεσήμερο τῆς περασμένης μέρας, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴν τροφὴ τῶν κυρίων του. Ἀπὸ τὸ πρωΐ εἶχαν ἀπολυθῆ ὅλα τὰ φυλαγμένα γουρούνια στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ, γρυλίζοντας καὶ χώνοντας τὴ μουρτούνα τους στὴ λάσπη. Ἀξαφνα ὅμως, ὁ Βόλας, ὁ καλύτερος σκοπευτὴς τοῦ χωριοῦ, ρίχνει στὸ κοπάδι τὴν πρώτη τουφεκιά. Ἕνα καλοθρεμμένο γουρουνοῦνι μ' ὡραῖο καστανόμαυρο τρίχωμα κι' ὁλοστρόγγυλα πισινά, πέφτει κατάχαμα, κουνώντας ἀργὰ τ' αὐτιά του καὶ πιτσιλίζοντας μὲ τὸ αἷμα του τὴ λάσπη. Κι' ἐνῷ οἱ γυναίκες καὶ τὰ παιδιὰ τρομαγμένα ἀπὸ τὸ θλιβερὸ θέαμα κλείνονται μέσα στὰ σπίτια, οἱ χωρικοὶ μὲ τὰ καριοφίλια στὰ χέρια, πυροβολοῦν ἀλύπητα τὰ γουρούνια ποὺ φεύγουν. Οἱ γρυλισμοὶ τῶν ζώων, ποὺ προαισθάνονται τὸν κίνδυνο, οἱ χαρούμενες κι' ἐνθαρρυντικὲς φωνὲς τῶν ἀντρῶν ποὺ τὰ κυνηγοῦν τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων κι' οἱ ἀδιάκοπες ντουφεκιές, γεμίζουν τὸ ἀέρα μὲ θόρυβο κι' ἀλαλητό. Σὲ λίγο ὅμως παύουν ὅλα. Οἱ γυναῖκες βγαίνουν πεταχτές, ἀπ' τὰ σπίτια, τρέχοντας νὰ ζεστάνουν νερό, γιὰ τὸ μάδημα, ἐνῷ οἱ ἄντρες περιγράφουν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον, κοροϊδευτικὰ τίς ἀπελπισμένες φωνὲς καὶ τὰ ἀλαλιασμένα τρεχάματα τῶν γουρουνιῶν, γιὰ νὰ ξεφύγουν τὸν θάνατο, καὶ τὰ παιδιὰ τρέχουν νὰ ἰδοῦν τὰ ἀγαπημένα τετράποδα τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ποὺ ξεψυχοῦν μέσ' στὴ λάσπη... Τώρα καθένα τους κρέμεται στὸ σπίτι τοῦ ἀφεντικοῦ του, μὲ τὰ πόδια μαζεμένα πρὸς τὰ μέσα, σὰν νὰ γυρεύη ἔλεος, καὶ τὸ κεφάλι σηκωμένο πρὸς τὸ ταβάνι, ἔχοντας μέσ' στ' ὁλάνοιχτο στόμα τ' ἀκέρηο λεμόνι ποὺ τοῦβαλε ἡ νοικοκυρά, γιὰ νὰ γίνη νόστιμο τὸ κρέας του. Σὲ λίγο θὰ ἱλιγκιστῆ, θὰ παστωθῆ, γιὰ νὰ γίνη παστουρμᾶς καὶ σίγγλινη πηχτή καὶ νὰ θρέψη ὅλο τὸ χειμῶνα τὸν ἀφέντη καὶ τὸ σπίτι του. Κι' ὅσο τὸ συλλογιέται ὁ χωρικός, τόσο περισσότερο διάζεται νὰ πάη στὴ λειτουργία, νὰ μεταλάβη τὴν ἅγια κοινωνία καὶ νὰ διώξη, μαζὶ μὲ τὰ κρίματα, καὶ τὸ σαραντάημερο τῆς νηστείας.

— Ντάγκ! Ντάγκ! Ντάγκ!

Ἀκούγεται ξανὰ ἡ καμπάνα, ποὺ ἀντηχεῖ δυνατά, σὰν νὰ τοὺς μεταδίνη ὅλη του τὴν ἀνυπομονησία ὁ κωδωνοκρούστης. Ἀλλὰ τὸ νιὸ ἀντρόγυνο δὲν ἀνυπομονεῖ καί τόσο. Θέλει βέβαια νὰ πάη καθὼς τοῦ ταιριάζει, μιὰ τέτοια ἐπίσημη ἡμέρα Ἡ Λυγερὴ θυμᾶται καλὰ τὰ λόγια ποὺ τῆς εἶχαν εἰπῆ ἀπὸ βραδὶς τὰ παιδιὰ ποὺ τραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα. Ἦταν τρία ὅλα-ὅλα. Τὸ ἕνα ἔπαιζε τὸ ντέφι, τὸ ἄλλο κρατοῦσε τὸ καλάθι, ὅπου ἔβαναν τ' αὐγά, καὶ τ' ἄλλο, ποὖχε τὴν καλύτερη φωνή, ἔλεγε τραγοῦδι γεμᾶτο κι' ἁπλοϊκὸ σὰν τὴν ἴδια τὴν εἰκόνα τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Στὴν ἀρχὴ τραγούδησε κάμποσους ἐπαίνους κι' εὐχές, γιὰ τὸ νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ κι' ἔπειτα γυρνώντας πρὸς τὴν νοικοκυρά, πρόσθεσε σὰν κανένας γέρος γνωστικός:

—Σήκω κυρά μ' νὰ σταλιστῆς,
(σήκω κυρά μ' ν'ἀλλάξης
βάλε τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ
(φεγγάρι ἀστῆθι
καὶ τὸν καθάριο αὐγερινὸ, βάλ-
(τονε δαχτυλίδι...

Καὶ συλλογιζόταν, τώρα ἡ Λυγερή, πὼς τὰ παιδιὰ μ' αὐτὰ τὰ λόγια δὲν ἤθελαν νὰ εἰποῦν τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ τῆς παραστήσουν τί ἐπίσημη μέρα θὰ ξημέρωνε καὶ μὲ πόση μεγαλοπρέπεια ἔπρεπε νὰ πάη ἡ νιόνυφη στὴν ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ στέκεται ὀρθὴ μπρὸς σ' ἕνα μικρὸ κομμάτι ἀπὸ καθρέφτη, κολλημένο μὲ λάσπη στὸν τοῖχο καὶ βάνει ὅλη της τὴ φροντίδα γιὰ νὰ δώση περισσότερη λάμψι στὸ φυσικὸ κάλλος τοῦ προσώπου της καὶ μεγαλύτερη λεβεντιὰ στὸ λυγερό της ἀνάστημα. Τὸ στίμμι πασπαλίζει τὰ καμαρωτὰ φρύδια της καὶ τὰ μαῦρα βλέφαρά της ὑγρὰ καὶ γεμάτα ἀπὸ ἠδυπάθεια. Τὸ κοκκινάδι βάφει τὰ χείλη καὶ τὰ μάγουλα, τὸ μέτωπο, ποὺ καθαρίστηκε ἀπὸ τὰ χῶβες, μὲ κινᾶ γυαλίζει ὁλόκερο σὰν ἐλεφαντοκόκκαλο κι' οἱ μαῦρες, σὰν κοραχόφτερα πλεξοῦδες, περιτυγιρίζουν τὸ κατακόκκινο φέσι, ποὺ ἡ φούντα του πέφτει ζερβὰ ἀστράφτοντας σὰν τὸ χρυσάφι.

Κι' ἡ Λυγερὴ χαμογελάει μπρὸς στὸν καθρέφτη καὶ συλλογιέται μὲ χαρὰ πὼς θὰ ἀναγκάση καὶ πάλι τοὺς χωριανοὺς της νὰ τῆς ἐκφράσουν τὸ θαυμασμό τους μὲ τὸ ἴδιο δίστιχο ποὺ κι' ἄλλοτε τὸ εἶχον εἰπῆ, ὅταν τὴν εἶδαν γιὰ πρώτη φορὰ νύφη μὲ τὸ φέσι:

Ὅταν βάνης τὰ παπάζι μὲ
(τὴ φούντα τὴ χρυσῆ,
τρέμει ὁ οὐρανὸς μὲ τ'ἀστέ-
(ρια του μαζί.

Καὶ θεργολυγίζει τὸ κυπαρισσένιο κορμί της, παρήφανη γιὰ τὴν ὀμορφιά της, ἀνυπόμονη νὰ πάη στὴν ἐκκλησία γιὰ νὰ τὴν ἰδοῦν. Μά κι' ὁ ἄντρας της, ψηλός καὶ περήφανος λεβέντης, μὲ τὸ μαῦρο μουστάκι στριμμένο, μὲ τὸ φέσι του λίγο στραβά, μὲ τὴ φουστανέλλα τὴ χιονάτη, μὲ τὰ μαρεντίτικα μεϊτανογέλεκα καὶ τίς κάλτσες, εἶναι ἔτοιμος κι' αὐτός. Φορέει τὰ παπούτσια του καὶ τραβοῦν γιὰ τὴν ἐκκλησιά.

— Ντάγκ! Ντάγκ! Ντάγκ!

Ἂς ἤρθη ὁ κόσμος ὅλος! Ὅλους τοὺς προσκαλεῖ ὁ κωδωνοκρούστης, ὅλους τοὺς θέλει ἡ ἐκκλησιά. Κι' ὁλόενα μαζεύονται ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ, ἀπ' ὅλα τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ προβάλλουν συντροφιὲς ἀπὸ γυναίκες κι' ἄντρες καὶ παιδιά. Κι' ἡ χαμηλὴ καὶ στενόχωρη ἐκκλησία μὲ τοὺς καπνισμένους τοίχους της καί τίς θαμπόθωρες εἰκόνες της, μὲ τὸ ξύλινο κι' ἀκαλαίσθητα σκαλισμένο ταβάνι καὶ μὲ τὸ πλακόστρωτο χῶμα, ὅλους τοὺς καρτερεῖ καί σ' ὅλους χαμογελᾶ καὶ τοὺς ὑποδέχεται θαρρεῖς, μὲ τὶς προσευχὲς τοῦ παπᾶ καί τίς φωνὲς τοῦ ψάλτη. Κι' ἡ φαντασία τῶν

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ 6ην ΣΕΛΙΔΑ

Νύχτα Γεννήσεως

ΤΗΝ ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη κάποιοι ποι-
(μένες
Ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσούρανες, στὴ γῆ σταλ-
(μένες
Κι' ἀκούονται τὰ 'Ωσαννὰ ἀπ' ἀγγέλων στόματα στὸ
(σκόρπιο ἀέρα
Τὸ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα μὲ τὴ
(φλογέρα.

ΤΗΝ ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη — ποιὸς δὲν
(τὸ ξέρει;
Τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα λάμπει
(τ' ἀστέρι,
Κι' ὅποιος τὸ βρῆ μέσ' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀναμέσα καὶ
(δὲν τὸ χάση
Σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεὲμ ἀκολουθώντας το μπορεῖ νὰ
(φτάση!

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΛΕΞ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗ

Χριστούγεννα στὸν ὕπνο μου

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης ἦτο ἡ τράπεζα ἕτοιμος. Ἐπὶ νεοσιδηρωμένης λευκῆς ὀθόνης, ἔκειντο ἀπαστράπτοντα ἐκ καθαριότητος πάντα τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη, ἐν τάξει οἰκοκυρικῇ, γυναικείας μᾶλλον διξιότητος — οἱ ἄγαμοι, μὲ τὸν καιρόν, ἀποκτοῦν καμμιὰ φορά, ἕξεις οἰκοκυρᾶς. Οἱ δὲ τοιοῦτοι μένουσι πλέον ἄγαμοι ἕως θανάτου. Ἐν μέσῳ ἤστραπτε τὸ ταψίον, τὸ ἐπιμελῶς γανωμένον, μὲ τὸ χοιρίδιον, τὸ ἐψητόν, διαχέον πανταχοῦ ὀρεκτικὴν εὐωδίαν, ἐλαφρῶς ροδισμένον, προκλητικώτατον. Κατελάβομεν τὰς θέσεις μας. Ὁ κύρ-Στρατῆς καθίσας ἐν μέσῳ τῶν δύο χιλιάρικων, ὡμοίαζε δικαστικόν, τὴν νύκτα δικάζοντα μεταξὺ δύο ἀρχαίων κληρονόμων.

— Ἔλα! εἶπεν. Αὐτὰ τὰ Χριστούγεννα κανένας Δεσπότης δὲν θὰ μᾶς τὰ καταργήση!

Μολονότι ἦτο φίλος μου στενός ὁ κύρ-Στρατῆς, πρώτην φορὰν εἰσηρχόμην εἰς τὴν κατοικίαν του. Ἐν Ἀθήναις εἶναι πολλοὶ τοιοῦτοι φίλοι. Φίλοι τῶν ὁδῶν καὶ τῆς ἀγορᾶς Ὡς ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ ἄνδρες, οὓς ἐκλαμβάνει τις ὡς ἄγαμους διότι οὐδέποτε ὁρῶνται δημοσίᾳ μετὰ τῶν συζύγων των.— Ἐκεῖ ὁποῦ ἐσήκωνα τὸ ποτῆρι μου νὰ πιῶ εἰς ὑγείαν τοῦ κύρ- Στρατῆ, ἀνακαλύπτω ἐπί τινος ραφίου ὑψηλὰ ὀλίγον, πέραν ἐπὶ τοῦ τοίχου, πινάκιον, μὲ κόλλυβα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κύρ-Στρατῆς ἦτο ψάλτης τοῦ νεκροταφείου:

— Θὰ εἶναι πεθαμένα! εἶπον.

Ἐταράχθην. Διέκοψα τὴν πρόποσιν, ὑποκριθεὶς βήχοντα.

— Χριστὸς καὶ Παναγία! ὀρὲ ἄλλε!

Εἶπεν ὁ κύρ-Στρατῆς, ὡς ἄλλη μήτηρ προστάτις.

Ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ ἡσυχάσω. Ὅμως προσεπάθουν νὰ κρύπτωμαι ὅσον τὸ δυνατόν.

Οἱ ἄλλοι ἔτρωγον κι' ἔπινον.

Θέλων κατόπιν νὰ δοκιμάσω τὴν διάθεσίν μου, ἠγέρθην νὰ λάβω δῆθεν κάποιον μανδήλιον, ὅτε οἱ ὀφθαλμοί μου προσκρούουν φοβερῶς ἐπί τινος νεκρικοῦ στεφάνου, ὅστις, ὡς στόλισμα τοῦ δωματίου ἐκρέματο ὑψηλὰ ἀπὸ καρφίου. Νεκρικὸς στέφανος, μέγας, ὡραῖος, ἐκ τεχνητῶν λευκανθέμων, μὲ δύο λευκὰς ταινίας, μὲ χρυσᾶ γράμματα.

Μοῦ ἐφάνη ὅτι ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ κρυφθῶ.

— Εἶμαι πεθαμένος! εἶπα.

Οἱ ἄλλοι ἔτρωγον κ' ἔπινον. Ἀλλ' ἡ καρδία μου ἔτρεμεν ἤδη ὡς πουλάκι εἰς τὸ κλουβί.

Ἵνα ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοίχου, ὅπου ἔκειτο τὸ πινάκιον μὲ τὰ κόλλυβα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὅπου ἐκρέματο ὁ νεκρικὸς στέφανος, ἀπεφάσισα νὰ κυττάζω πρὸς τὴν ὀροφήν. Πλὴν φεῦ! διακρίνω τότε ὅτι ὁ ἄνωθεν τῆς τραπέζης μας, μικρὸς ἀναμμένος πολυέλαιος, λείψανα κηδειῶν καὶ μνημοσύνων, ὀκτὼ λαμπάδας ἀνομοίας, ἀφ' ὧν φυλάττουσι πολλὰς οἱ ψάλται· μία μάλιστα λαμπάδα εἶχε περιδεδεμένην καὶ μαύρην καρδέλλαν.

— Πεθαμένα κεριά! ἐφώναξα τρέμων.

Καὶ ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς μου. Οὔτε νὰ βλέπω, οὔτε ν' ἀκούω, ἀπὸ τὰ σύγχρονα αὐτὰ παράδοξα. Ἀνέμενον δέ, ὡς πάντοτε μετὰ τοιαῦτα θέαματα, φοβερὸν ὄνειρον μὲ νεκροκρέβατα καὶ νεκρούς καὶ δαίμονας.

⁂

Καὶ εἶδον ὄνειρον τῳόντι μετ' ὀλίγον.

Νεκρωθεὶς ἀπὸ τῆς συγχρόνου γεννεᾶς, ἀνέζησα εἰς ἄλλους παλαιοὺς χρόνους, χρόνους παθεινούς, χρόνους γλυκεῖς, ἀλησμονήτους χρόνους, τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας τοὺς χρυσοῦς καιρούς.

Καὶ ἤμουν παιδίον. Ἐκεῖ ἐπάνω εἰς ἕνα μικρὸ νησάκι. Νησάκι κατάφυτον, σκιερόν, νησάκι, νησάκι εὔμορφον. Καὶ τώρα ἀκόμη, θαρρῶ πὼς δὲν ὑπάρχει ἄλλο νησάκι εὐμορφότερον ἀπὸ ἐκεῖνο. Μακρόθεν, φαίνεται σὰν ψεύτικο. Σὰν θαλασσογραφία. Ἀπὸ κοντά, φαίνεται σὰν ἀληθινόν. Σὰν ζωντανὸν Νησάκι μὲ ψυχήν, μὲ πνοὴν μὲ μάτια μὲ στόμα νησάκι. Ὅποιος εἶναι ἐπάνω, θαρρεῖ πὼς εἶναι εἰς τὸν Παράδεισον. Μὲ τὰ ἄλση του, μὲ τὰ ποταμάκια του, μὲ τὰς λίμνας του, μὲ τὶς βρυσίτσες του, μὲ τὰ λιμανάκια του, μὲ τὶς ἀμμουδιές του. Καὶ καταμεσῆς, μέσα εἰς μίαν γραφικὴν εὔμορφον φάραγγα, τὸ δένδρον τοῦ γενώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. Ἕνα ὡραῖον Μοναστηράκι. Οὔτε ἐφημερίδες ἐδιάβαζα. Οὔτε ᾔφρον εἶχα. Οὔτε ἀπὸ μεταρρυθμίσεις ἐννοοῦσα τίποτε, οὔτε ἀπὸ ἀνακαινίσεις. Ἤμουν παιδίον.

Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων τάχα. Σαράντα ἡμέρας οἱ ἄνθρωποι ἐνήστευον εἰς τὸ νησάκι ἐκεῖνο. Ἡ καλύβη, ἡ χρησιμεύουσα ὡς κρεοπωλεῖον, εἶχε καταληφθῆ ὑπό τινος ναυπηγοῦ, ὅστις ὑπ' αὐτὴν ἐσκάρωσε πλοιάριον. Τὴν παραμονὴν τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν μ' εὐχὰς κ' εὐλογίας καὶ ὁ κρεοπώλης κατέλαβε πάλιν τὴν καλύβην, ἀκολουθούμενος ἀπὸ χοίρους, τράγους καὶ ἀμνοὺς· ὅλα πρὸς σφαγὴν διὰ τὰ Χριστούγεννα.

Οἱ εὔμορφες ἡ νησιώτισσες καὶ ἡ νησοτοπούλες πλύνουν, ἀσπρίζουν, τακτοποιοῦν, σαρώνουν τοῦ χωριδίου τοὺς οἰκίσκους. Λάμπουν τὰ χιόνια ς' τὰ βουνὰ τῆς Εὐβοίας τ' ἀντικρυνά. Ἡ ψαροπούλαις ἔρχονται ἡ μιὰ κοντὰ 'ς τὴν ἄλλην. Λράζουν. Ἡσυχάζουν. Θ' ἀναπαυθοῦν. Θὰ κοιμηθοῦν. Οἱ χωρικοί, χαρούμενοι, ἐμβαίνουν εἰς τὴν κώμην, νὰ ξεκουρασθοῦν, νὰ ξυρισθοῦν, νὰ λουσθοῦν. Οἱ ψαράδες ἄπλωσαν τὰ δίκτυά των νὰ στεγνώσουν, καὶ οἱ γεωργοὶ ἔστησαν τὰ ἄροτρα πρὸ τῆς αὐλῆς, ὡς τρόπαια χαρμόσυνα τῆς ἐργασίας, τῆς ἀληθοῦς ἐργασίας, ἥτις πάντοτε θὰ ζῇ, καὶ αἰωνίως θὰ ζῇ· θὰ ζῇ καὶ θὰ βασιλεύῃ. Ἡ μόνη ὑπὸ Θεοῦ εὐλογημένη ἐργασία. Ὁ γέρων ἐκεῖνος γεωργός, ὁ τόσον φαιδρὸς ἐπὶ τοῦ ὀναρίου του, μαζὶ μὲ τὸ ἄροτρόν του, δίπλα του, σὰν νὰ προηγῆται θριάμβου, τροπαιοφόρος, ἔχει ἀπὸ τὴν Λαμπρὴν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κώμην. Κ' εἰσέρχεται τώρα, ἐπὶ τοῦ ὀναρίου του φαιδρός, μὲ τὸ ἄροτρόν του, διὰ νὰ ἑορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα, ἐν τῷ γενεθλίῳ του οἴκῳ. Ὅλοι συνάζοντ' ἑνωρίς, Ἑνωρίς, δνότι ἑνωρίς — ὄρθρου βαθέως— θὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν ναόν· νὰ ἐκκλησιασθῶσι, νὰ ἑορτάσουν, νὰ μεταλάβουν.

Τὴν νύκτα, μὲ τὸ φαναράκι, ἐτραγούδησα τὰ Χριστούγεννα εἰς τοῦ πάππου μου τοῦ γέροντος, τοῦ ἀσπρογένη, τοῦ Παπαλεξάνδρου. Μοῦ ἔδωσε δύο εἰκοσιπεντάρικα.

— Δὲν εἶχε, μάννα, καμένα σφάντζικο; Παρεπονέθην ἔπειτα.

— Τοῦ τὰ πῆρε ὁ γάτος, παιδί μου! Μοῦ ἀπήντησεν ἡ καλή μου ἡ μανούλα.

Καὶ τὸ ἐπίστευσα.

Ὦ ἀθώοτης, ἀθῶα ἀθωότης! Τί εἶσαι λουπόν καὶ χάνεσαι; Χιὼν εἶσαι καὶ λυώνεις, καπνὸς καὶ διαλύσσαι, ἀράχνη καὶ σὲ διασπᾷ ὁ ἄνεμος;

Τὴν νύκτα ἦλθαν εἰς τὸ σπίτι μας δύο ἡλικιωμένοι, μὲ τὰ βιολιά, καὶ ἐτραγούδησαν τὰ Χριστούγεννα. Ἡ μητέρα ἔφερε δύο μεγάλα χριστόψωμα καὶ μίαν προσφορὰν διὰ τὴν λειτουργίαν· καὶ ἀργὰ-ἀργὰ παρεσκεύαζε παχεῖαν ὀρνιθα, διὰ τὸ ἐωθινὸν πρόγευμα. Ὁ πατέρας μοῦ ἔφερε καινούργιο φορεματάκι, εὔμορφον, κ' ἐκοιμήθην μαζὶ μ' αὐτὸ στὴν ἀγκαλιά μου. Ὁ καϋμένος ὁ πατέρας μου!

Εἰς τὸν πρῶτον ἀκουσθέντα τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας ἤχον ἐπετάχθην. Ὅλοι οἱ κάτοικοι καθαροί, εἰρηνικοί, φαιδροί, ἐσυνάχθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τί τάξις! τί εὐπρέπεια! τί κοσμότης!

Ὁ ἕνας ἐφημέριος, ὑψηλός, στερεός, μὲ τὰ χρυσᾶ του ἄμφια καὶ τὴν χρυσῆν του στόφαν, ὁ γέρων-Παπανικόλας ὁ θεῖος μου, ὁποῦ εἰς τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἄλλαζεν ὄχι μόνον τὰ ράσα του, ἀλλὰ καὶ τὴν φωνήν του καὶ ἄλλην τὴν παράστασιν του ἐν γένει, ὡμοίαζε μὲ τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαήλ. Ὁ ἄλλος, κοντότερος, σεμνότερος, μὲ τὸ ἀρχαῖον μωραΐτικον φαιλώνιον, τοῦ Γενάρχου μας κλιτρονομίαν εὐσεβῆ, ὁ φιλοπαίγμων καὶ γλυκύτατος γέρων-Παπαδιαμάντης, ὁ ἀλησμόνητος καὶ πολυσέβαστός μου ἱερεὺς ἐκεῖνος ὁποῦ τόσον μὲ ἀγαποῦσε, καὶ τόσον ἐσεβόμουν, μὲ τὸν ὁποῖον ἔκαμνα κατόπιν ὅλας τὰς θρησκευτικάς μου ἐκδρομάς, ὡμοίαζε μὲ τὸν ἀρχάγγελον Γαβριήλ. Πῶς νὰ μὴ ὑπάρξῃ σεμνότης καὶ εὐπρέπεια, εἰς ἐκεῖνον τὸν ναΐσκον, ἀφοῦ ἡ θρησκευτικὴ πομπὴ διευθύνετο ἀπὸ δύο τοιούτους ἀρχαγγέλους.

Αἱ γυναῖκες ἐπάνω εἰς τὸν γυναικωνίτην, χρυσοστόλισται, λάμουσαι, ὄπισθεν ἀπὸ τὰ δρυφάκτα, ὡς χρυσὲς τρέμουσες ἀναδίδουσαι διακεκομμένας λαμπηδόνας, ἐν γραμμῇ μακρᾷ, ὡς χρυσολάμπει, τὴν νύκτα μὲ τὴν πανσέληνον, τὸ διασχιζόμενον ὑπὸ ταχείας λέμβου κῦμα, ἐν ἠρέμῳ πόντῳ. Οἱ ἄνδρες μὲ τὰ καλλύτερά των ἐνδύματα, τιμῶντες τὴν ἡμέραν· ζῶναι χρυσαί, ζῶναι μεταξωταί, κεντητὰ γελέκια, κατάλευκοι χιτῶνες, μεταξωτὰ μανδήλια, τσόχινα ἐπανωφόρια, πολύτιμοι ρωσικαὶ γοῦναι, ὑποδήματα ὑψηλὰ τοῦ Ταϊγανίου. Τὰ παιδιὰ στολισμένα, σεμνά, ἀθῶα, ἡσύχια, διὰ τῆς σιωπῆς των δεικνύοντα τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο τὸ νέον του φόρεμα, ἐν ὑπερηφανείᾳ. Τὰ φῶτα τὰ ἐκλάμποντα ἐν μαρμαρυγαῖς θαμβωτικαῖς, ὁ καπνὸς τοῦ θυμιάματος, ἡ εὐωδία ἡ ἄρρητος, ἡ γλυκύτης τῆς τελετῆς,

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ 6ην ΣΕΛΙΔΑ

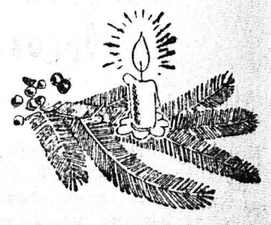

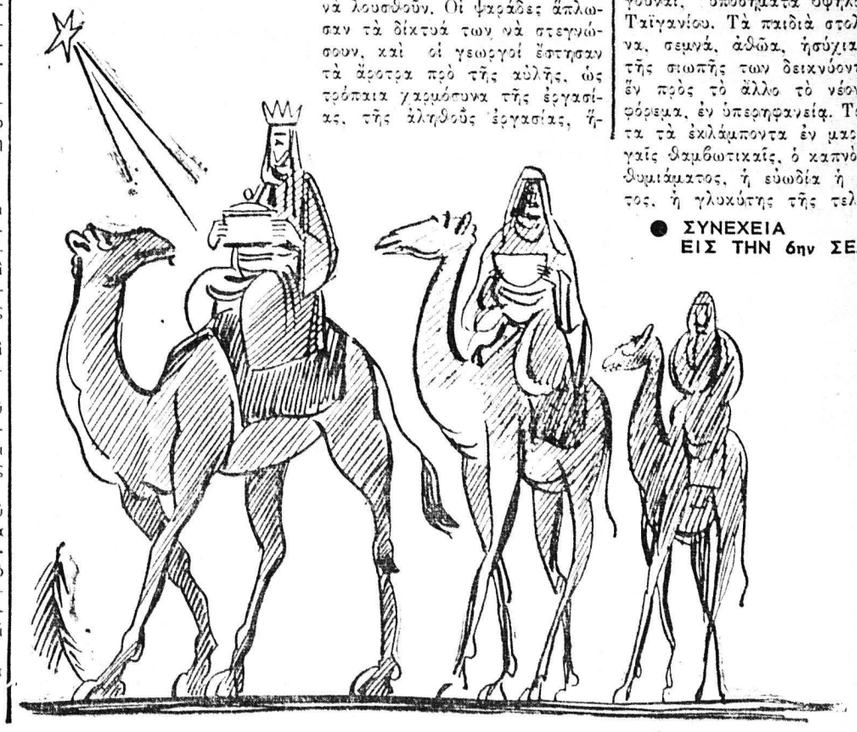

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΟΥ ΤΕΜΠΕΛΗ

ΣΤΗΝ ταβέρνα τοῦ Πατσοπούλου, ἐνῶ ὁ βαρρᾶς ἐφύσα καὶ ὑψηλὰ εἰς τὰ βουνὰ ἐχιόνιζεν, ἕνα πρωῒ ἐμβῆκε νὰ πιῆ ἕνα ροῦμι νὰ ζεσταθῆ ὁ μαστρο—Παῦλος ὁ Πισκολέτος, διωγμένος ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ὑβρισμένος ἀπὸ τὴν πενθερά του, δαρμένος ἀπὸ τὴν κουνιάδα του, ξωρκισμένος ἀπὸ τὴν κυρὰ Στρατίναν τὴν σπιτονοικοκυρὰν του, καὶ φασκελωμένος ἀπὸ τὸν μικρὸν τριετῆ υἱόν του, τὸν ὁποῖον ὁ προκομμένος ὁ θεῖος του ἐδίδασκεν ἐπιμελῶς, ὅπως καὶ γονεῖς ἀκόμη πράττουν εἰς τὰ «κατώτερα στρώματα», πῶς νὰ μουντζώνη, νὰ βρίζη, νὰ βλασφημῆ καὶ νὰ κατεβάζη κάτω σταυρούς, Παναγίες, κανδήλια, θυμιατὰ καὶ κόλλυβα. Κι' ἔπειτα γράψε ἀθηναϊκὰ διηγήματα!

Ὁ προβλεπτικὸς κάπηλος, διὰ νὰ ἔρχωνται ἀσκανδαλίστως νὰ ψωνίζουν αἱ καλαὶ οἰκοκυράδες, αἱ γειτόνισσαι, εἶχε σιμὰ εἰς τὰ βαρέλια καὶ τὰς φιάλας, πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον, ὀλίγον σάπωνα, κόλλαν, ὀρύζιον καὶ ζάχαριν, εἶχε δὲ καὶ μῦλον διὰ νὰ κόπτη καφέν.

Ἀλλ' ἔβλεπες πρωῒ καὶ βράδυ νὰ ἐξέρχωνται ἀτημέλητοι καὶ μισοκτενισμέναι γυναῖκες φέρουσαι τὴν μίαν χεῖρα ὑπὸ τὴν πτυχὴν τῆς ἐσθῆτος παρὰ τὸ ἰσχίον, καὶ τοῦτο ἐσήμαινεν, ὅτι τὸ ὀψώνιον δὲν ἦτο σάπων, οὔτε ὀρύζιον ἢ ζάχαρις.

Ἤρχετο πολλάκις τῆς ἡμέρας ἡ γρηὰ Βασίλω, πτωχή, ἔρημη καὶ ξένη στὰ ξένα, ἥτις δὲν εἶχε προλήψεις, κ' ἔπινε φανερὰ τὸ ροῦμι της. Ἤρχετο καὶ ἡ κυρὰ Κώσταινα ἡ Κλησιάρισσα, ἥτις ἐβοηθοῦσε τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἐκκ